

УДК 629.735.017.1.06 (045)

О.А. Матюхіна, канд. філос. наук

ПРО ВПЛИВ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НА УКРАЇНСЬКУ ФІЛОСОФСЬКУ ДУМКУ XVI-XVII ст.

Гуманітарний інститут НАУ, e-mail: filosofof@nau.edu.ua

У статті автор аналізує шляхи впливу античної філософії на українську філософію XVI-XVII ст., виділяючи як історико-філософський, так і культурологічний аспект проблеми. Підкреслюється важливе місце античної спадщини у культурному, філософському розвитку України, формуванні державницької свідомості.

Вступ

Україна – частина європейського культурного простору. Це аксіома, але на довгі 70 років Україна була вирвана з цього простору і зараз, щоб з найбільшою повнотою й ефективністю функціонувати в ньому, треба скріпити, відновити те, що було розірване або забуто. А при відновленні завжди маємо повертатись до початків. І одним з них для України є античність, як і для всієї Європи. Українська культура, філософія, державницька свідомість надихались античною спадщиною, орієнтувались на неї, як на найвищий взірець. Класичний характер освіти зберігав і підтримував цю орієнтацію.

І зараз, коли перед українською філософією стоїть завдання осмислення і сучасних проблем, і пройденого шляху, його уроків, важливо звернутись до основ, згадати, якими шляхами йшов вплив античності на українську філософію, які ідеї найбільше сприймалися, були найбільш плідними. У свій час, у добу Ренесансу, антична спадщина зіграла дуже позитивну роль у культурному, філософському розвитку України, формуванні її державницької свідомості. І, може, аналізуючи вплив античної філософії на українську філософську думку, знайдемо відповідь і на деякі виклики сучасності.

У XVI-XVII ст. іде процес формування української філософської думки з характерним для неї колом проблем, філософською мовою. Її розвиток відбувався під впливом європейської філософії Середньовіччя і Нового часу. Країна, яка включається в загальносвітовий філософський процес, завжди на початку відчувала на собі вплив більш розвинених філософських шкіл і течій, у руслі яких і розвивається її філософія. З засвоєнням філософської спадщини розвивається власний, оригінальний підхід до вирішення вічних проблем, своє коло проблем, особливості філософського осмислення світу, притаманні саме цій національній філософії. Але її характер

багато в чому визначається тими впливами, які філософія відчула в період свого становлення і розвитку. Українська філософія, з часу свого зародження, розвивалася під сильним впливом філософії античної, і не тільки її букви, але й духу.

Аналіз досліджень і публікацій

Питання про вплив античної філософії на вітчизняну філософську думку охоплює дуже широке коло проблем, і сучасні українські філософи присвятили йому чимало праць. У фундаментальній тритомній колективній праці "Історія філософії на Україні" Ничик В.М., Горський В.С., Попович М.В. та ін., колективній праці В.С. Горського, Т.С. Галіченко, Я.М. Стратій, 1990; збірнику праць АН України "Отечественная философская мысль XI-XVI вв. и греческая культура", 1991; монографії Поповича М. "Нарис історії культури України" і Горського В.С. "Нариси історії філософської культури Київської Русі"¹ та в низці інших наукових праць глибоко досліджується проблема впливу античної філософії на українську філософію в різні періоди її розвитку, особливості сприйняття, засвоєння, осмислення античної філософської спадщини українськими мислителями. Велика кількість праць з даної теми ще раз підкреслює її актуальність.

Постановка завдання

Стаття являє собою спробу реалізації такої цілі, як аналіз шляхів впливу античної філософії

¹ Історія філософії на Україні у 3-х т. – К., 1987; Історія філософії на Україні. – К., 1984; "Антична культура і вітчизняна філософська думка (авт. В.С. Горський, Т.С. Галіченко, Я.М. Стратій) – К., 1990; Русяєва А.С. "Славетний мудрець – скіф Анахарсис" – К., 2001; Отечественная философская мысль XI-XVII веков и греческая культура. Сб. трудов АН Украины. – К., 1991; Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні, ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV-початку XVII ст. – К., 2000; Козачишин Н.М., Матюхіна О.А., Наконечний Р.А. Вплив античності на культуру України. – Львів, 1992, та ін.

на українську філософську думку XVI-XVII ст., прояв цього впливу на суспільно-політичну думку України цього періоду.

Основна частина

Кінець XVI-XVII ст. – період бурхливого розвитку духовної культури на Україні, створення суспільно-політичних і богословських творів, у яких розглядалися філософські питання, появи перших навчальних закладів, у яких викладалась філософія. Розвиток міст, торгівлі, посилення боротьби за національну незалежність викликала потребу в освічених людях.

Але на Україні не існувало ні вищих, ні середніх навчальних закладів. І молодь, яка прагнула знань, отримувала освіту в європейських університетах. У 1510-1560 рр. тільки в Краківському університеті навчалось 352 студенти з 51 міста України. [1, с. 27]. Вихідці з України навчались у Римі, Болоньї, Падуї, Парижі, Гейдельберзі та ін. Навчаючись у провідних університетах Європи – центрах ренесансної культури, філософії, молодь сприймала передові гуманістичні ідеї. Величезне значення надавалось вивченню грецької та латинської мов, творів видатних філософів античності. Студенти знайомились не лише з інтерпретацією античної філософії у філософських творах мислителів Відродження, а й з оригінальними творами Платона, Аристотеля, Марка Аврелія, Сенеки, Плотіна та ін.

Саме вихованці європейських університетів поклали початок ренесансній культурі України, стали авторами перших творів, у яких підіймалися філософські проблеми. Світогляд українських гуманістів формувався під величезним впливом античної культури, яка сприймалась як еталон, недосяжний взірць культури європейського Ренесансу. Латиномовні поети Іван Домбровський, Симон Пекалід, Себастьян Кльонович не тільки писали свої твори латиною, а й з античних позицій осмислювали світ, ставили на чільне місце людину як творчого індивіда, що самовиражається в активній діяльності на благо собі й суспільства, оспівували гармонію земного та небесного світів.

"Культура доби Відродження – писав видатний історик Якоб Буркхардт, – веде за собою не тільки ряд зовнішніх відкриттів, її найголовніша заслуга в тому, що вона вперше розкриває весь внутрішній світ людини і закликає її до нового життя" [3, с. 25]. І найголовнішою умовою, цінністю нового життя, з погляду гуманізму, є свобода. "Свобода серед вас – над неї немає нічого більш солодкого чи

бажаного, і ніколи не пізнаєш її краще, ніж тоді, коли втратиш... Хто би став коливатись: чи вмерти вільним, чи жити в неводі" – писав Франческо Петрарка в листі до римського трибуна Кола ді Рієнца [7, с. 101]. Свобода особи, свобода народу – ось одна з провідних ідей Ренесансу. Після довгих століть Середньовіччя знову відродилося сформоване в античності переконання, що єдиною гідною формою правління є демократія і що вищим сувереном є не володар, а народ. Недарма одним з провідних напрямків Ренесансу був "Громадянський гуманізм", "Весь комплекс філософії "морального гуманізму", що включав і соціально-політичні ідеї, був чітко орієнтованим на виховання патріотизму і суспільної активності людей... Любов до Вітчизни підносила до рангу найвищої чесноти" [2, с. 22].

Опору своїм демократичним переконанням, аргументи на захист своєї позиції гуманісти знаходили, перш за все, у творах античних авторів, зокрема Аристотеля і Цицерона. І взагалі антична спадщина сприймалась і трактувалась гуманістами з позиції не тільки особистого, а й громадянського гуманізму. Твори античних авторів у період Ренесансу, в ренесансній системі освіти, ставали могутнім засобом формування демократичної, патріотичної свідомості молоді.

Антична філософія, відроджена і переосмислена ренесансними гуманістами, найбільше впливала на формування світогляду елітарної течії українського Ренесансу. Вплив античної культури та філософії, який йшов через європейські університети XVI-XVII ст., охоплював як представників римо-католицької шляхти, патриціату, міщан, так і представників православного шляхетства та заможного міщанства. Випускниками європейських університетів були: Станіслав Роксолан-Оріховський, Павло Русин, славетний Юрій Дрогобич, митрополит Петро Могила, Іов Борецький, Сільвестр Косів, Інокентій Гізель, низка сподвижників Богдана Хмельницького. Корсунський полковник Семен Морозенко, герой народної пісні "Ой Морозе, Морозенку", навчався в Падуанському та Краківському університетах.

Але це був не єдиний шлях, яким йшов вплив античної філософії на українську філософську думку. Один з них іде ще з часів Київської Русі. З прийняттям християнства Київська Русь потрапила під вплив культури візантійської, що зберегла численні елементи культури античної. Вся візантійська патристика розвивалась на

основі неоплатонізму, який був узагальненням досягнень античної філософії. До того ж, у творах візантійських та староболгарських мислителів широко викладались ідеї Платона, Аристотеля, наводились цитати з творів цих та інших античних філософів. Грамотні люди Київської Русі читали, вивчали збірники "Бджола", "Ізмарagd", "Діоптра", твори візантійських патристів. Так що без перебільшення можна сказати, що знайомство з античною філософією, особливо з такою її течією, як неоплатонізм, іде ще з часів Київської Русі, що доводить навіть побіжний аналіз текстів того часу ("Слово про закон і благодать" митрополита Іларіона, твори Кирила Туровського, Клима Смолятича та ін.).

У наступний період простежується вплив на українських мислителів ідей візантійського гуманізму. "Звичайно, вплив візантійського і західноєвропейського гуманізму на українську культуру відбувався одночасно, але спочатку переважали впливи першого і лише потім, приблизно з 30-х років ХУІІ ст., домінуючим стає вплив другого. Тому становлення гуманістичних ідей, явищ, тенденцій відбувалось на Україні переважно в межах візантійсько-слов'янської культури, що полегшувало вироблення національних форм гуманізму" [5, с. 354]. Значення ідей візантійських гуманістів для розвитку європейської філософії підкреслювали у своїх творах письменники-полемісти, зокрема З.Копистенський у "Палінодії": "Греція то суть мудрости Платонова і Аристотелева і иных філософов прещих мудрость, отчасти им уделенная. А по тех брали науку от Греков за христианства в земных странах живучих. Особливе и знамените около року 1400 науки на Заход внесли Емануил Хрисолярис, Феодор Газа, Георгій Трапезанскій, Емануил Мосхопул, Дмитрій Халкокондил, Керул Константинополчик и иные". [5, с. 384]. Тим самим звертання до надбань європейської філософії сприймалось не як сприйняття чужої системи цінностей, а повернення власних. У "Палінодії" яскраво проявляється усвідомлення українськими мислителями живого зв'язку з античною філософією через філософію візантійську. Особливо вплинув на розвиток української філософської думки неоплатонізм візантійської патристики.

Напередодні ХVІІ ст. ці ідеї, знання міцно увійшли в українську культуру, зокрема філософську, традицію. До того ж, частина мелодії в пошуках знань йшла не в університети

Західної Європи, а в монастирі Греції, особливо в Афон, як це зробив Іван Вишенський.

Звичайно, у короткій статті неможливо детально висвітлити питання про вплив античної філософії на творчість Івана Вишенського, але можна це зробити побіжно. Як творах І. Вишенського, він був добре обізнаним з творами візантійських богословів, високо цінував Діонісія Ареопагіта, послідовника неоплатонівської школи Прокла, ранньохристиянську філософію, що сформувалась під впливом філософії античної, Іван Вишенський сприйняв ті ідеї, концепції античної філософії, які були сприйняті і розвинені ранньохристиянськими філософами та візантійськими патристами. У трактуванні матерії як похідної від Бога, що залежить від цього і керується ним, є помітним вплив неоплатонівського трактування вчення Платона про "ідеї". "Підкреслюючи вплив неоплатонівських ідей на погляди Вишенського, опосередковано через "Ареопагітики", І. Франко справедливо вказував на те, що у Вишенського досить чітко видно "платонівську концепцію "ідеї", яку змодифікували неоплатоніки і яку в неоплатонівському вигляді сприйняли отці церкви, зокрема автор "Ареопагітик", доповнивши її поправкою про те, що над "світом ідей" стоїть іудео-християнський Бог, як Творець усіх речей і платонівських ідей. Трактатування Вишенським проблем буття йде в руслі неоплатонівських уявлень, змодифікованих в "Ареопагітиках" і писаннях отців східного християнства" [9, с. 66]. Також з неоплатоністських позицій Вишенський розглядав сутність людини, яку бачить в єдності духа і тіла. Співзвучність з античним євдемонізмом простежується в розумінні Вишенським проблеми щастя як внутрішньої свободи і душевної рівноваги. Правда, в античних філософів воно досягалось через мудрість як результа пізнання світу, а у Вишенського – через мудрість як результату пізнання божественних істин, в активному неприйнятті земного зла та боротьбі проти нього. Тут проявляється вплив як ідеалу християнського, так і античного ідеалу людини-громадянина. Теоретичне осмислення людиною світу має знаходити свій прояв у вчинках: "Не от речей самохвальних, но от творения воли отца небеснаго познавається правдивый християнин, и не во словесіях, а в силе учинку живет евангельская правда" [4, с. 164]. Правда, не один раз полеміст досить різко виступав проти філософії Платона, Аристотеля "Бо их есть и

ремесло: поганские науки баснословием, орациями, похвалами и похлебством смачным слабоумных и ненаказанных прельщати" [4, с. 163]. Це непоодинокий вислів. Негативне ставлення Вишенського до античної філософії можна пояснити: як основу теології їх у доволі модифікованому вигляді використовувала католицька церква, проти якої був спрямований полемічний запал мислителя. Загалом творчість Івана Вишенського знаходиться в руслі візантійсько-слов'янської культури, яка відчула сильний вплив неоплатонізму в методиці осмислення найважливіших філософських питань, продовжує традицію, що бере початок ще в Київській Русі. Особливо сильно вплив античності проявляється в суспільному ідеалі Вишенського: демократизм у державному управлінні (соборність), рівність; вільна, діяльна, мисляча людина, наділена свободою волі: "Воно ест и самовластие человеку, кой хошет спастися или погибнути, умрети ил живъ быти, сыном божиим или сыном диаволским быти - сие на произволенни челоуком дежит"[4, с. 125]. Вплив неоплатонізму проявляється і в богословських творах XVI-XVII ст. Так, З.Копистенський в "Книзі о врь единой и святой соборной апостольской церкви" "При розгляді єдиної, непізнаваної світоносно-еманативної сутності божества та його іпостасей виходить з неоплатонізму та апофатичної теології." [5, с. 350]/ Виразно простежується неоплатонізм у творах Л.Зізанія, К. Транквіліона-Ставровецького, особливо в його творі "Зерцало богослов"я: "А дух святой, от отца взявши свое естество и персону, зараз в сині недарованієм, но истотною битністю і персоною живет без почитку и конца. И от него яко от отца дае... и сам дух святой за позволен/н/ям отца и сина исходит/ь/ яко цар и творец/ь/ кь твари, кь аггелам і патріархом, кь пророком, апостолом і до нас, вірних своих, и дійсует сам в твари хотініє своє и отчеє и синовне" [6, с. 217]/

Фактично світогляд української інтелігенції формувався під сильним впливом культури античної. Саме в той час, коли закладались основи світогляду, молодь в навчальних закладах отримувала класичну освіту. Її духовною поживою були твори античних письменників та мислителів, що наклало відбиток на осмислення ними світу і суспільних проблем протягом усього життя.

Велике значення засвоєнню античної спадщини приділяли братські школи. Братства зосередили ідейну, освічену частину українського міщанства і стали вогнищами

нового суспільного життя. Гетьман Конашевич-Сагайдачний разом з "усім військом Запорізьким" записався до Київського братства, майбутнього осередку Києво-Могилянської колегії, створеної у 1632 р. У братських школах обов'язково вивчали латинську, грецьку, церковнослов'янську мови. Мета – відкрити учням доступ до античної та візантійської мудрості. У бібліотеці Львівського Святоуспенського братства були твори Аристотеля, Платона, Гесіода, Демосфена, Плутарха, Еврипіда, Сенеки та інших античних письменників та філософів [8, с. 96]. Першим підручником, який видала друкарня Львівського Ставропігійського братства був "Адельфотес". "Грамматика доброглаголивого елинословенського языка", призначена для збагачення учнів книжковою мудрістю, для того, щоб відкрити шлях до еллінської скарбниці. Засвоюючи символічний, тематичний та категоріальний апарат культури античності, яким багато в чому до нашого часу користується культура та наука Європи, молодь отримувала доступ до вершин культури європейської. І в той же час сприйняття еллінської культури через культуру візантійську надавало неповторності та свіжості відчуттю сутності, духу еллінської культури українським митцями і мислителями, зумовило глибинний гуманізм культури, її зверненість до людини як частини світу і в той же час його вінця, але при умові єдності з природою, а не підкорення її.

Українська духовна культура збагатилась категоріальними структурами, спільними принципами, методикою постановки і вирішення філософських проблем, детально розробленими в такій філософії, як антична. Що особливо позитивно вплинуло на розвиток української філософської думки – це одночасне засвоєння як античного спадку, так і подальшого розвитку філософії в епоху Відродження та Нового часу.

Вплив античної філософії, античної духовної культури своєрідно виявився у функціонуванні в Україні такого філософського напрямку, як пантеїзм. Його можна прослідкувати у творах Кирила Транквіліона-Ставровецького, В. Суразського, в містиці І. Вишенського. В. Суразський пише, що "Бог везде бо есть и все наполняет", [8, с. 40], а К. Транквіліон-Ставровецький в "Зерцале богословия" стверджує, що Бог "без початку і без кінця, без обмеження", "і крізь всіх переходить без заборони" [8, с. 42]. Фактично вони розчиняють Бога в природі. З цим сполучається вчення про чотири першоелементи світу, про гармонію природи, що проникнута

протириччями, захоплення красою світу. " И в творенію сего видимого мира напервій закладет /бог/ фундамента з чотирох елементів, альбо живулув, то ест створив напервій світлостю огненную, воздух, воду і землю. І по сих, от тих чотирох стихій, всі речі створив /бог/ видимого сего світа, яко з подлежачей и готовой матеріи..." пише К. Транквіліон-Ставровецький.[6, с. 224] І навіть у містиці І. Вишенського, що мав явно ісихастські корені, прозирає мотив єдності не тільки з Богом, але і з природою через самопізнання. Вже в мислителів XVII ст. яскраво виявляється загострене почуття єдності світу, природи і людини, людини як мікрокосму, частини макрокосму. Вся антична філософія звернена до природи і людини, проникнута ідеєю їх нерозривної єдності, яке було розірване у філософії християнській. І ту ж відкритість світу, зверненість до природи і людини ми бачимо й у філософії українській. Звичайно, це можна пояснити впливом пантеїстичних учень епохи Відродження. Але в той же час пантеїстичне сприйняття світу ми бачимо і в українському мистецтві – як народному, особливо у пісенному фольклорі, так і у високому. Досить подивитися на ікони XVI-XVII ст. і більш ранні, розпис церков, різьблення іконостасів, щоби відзначити в них не суворий ієрархічний поділ на світ горній і світ дольний, а єдність світу – від травинки до Бога. У козацьких думках природні й органічні звернення до "могутнього дуба", "вітру буйного", "зеленого байраку" – до рослин, тварин і сил природи, як спорідненими з людиною, спроможними зрозуміти його сумніви і тривоги. Відчуття божественності світу та єдності людини з ним характерне для міфологічного світосприйняття. Воно проявляється як у стародавніх греків, так і у слов'ян. Язичницький струмінь у культурі зберігся й активно функціонував у XVII ст., за допомогою народної культури, впливаючи на світовідчуття українців. І ця співзвучність – не тотожність, схожість, а саме співзвучність світосприйняття, світовідчуття стародавніх греків та українців XVII ст., створило благодатний ґрунт для засвоєння українською духовною культурою впливу культури античної, зокрема й у сфері філософії.

Звертання до античної спадщини збагачувало українство етико-політичними ідеями мислителів Стародавньої Греції та Риму. Власне в античності відшукували ідеал людини-громадянина, героя, відданого своїй Вітчизні, розроблену систему взаємовідносин людини і суспільства, сам принцип загального блага. У

своєму "Вірші" Касіян Сакович порівнює Петра Конашевича-Сагайдачного зі славетним спартанцем Леонідом, героєм Фермопіл, або з афінським царем Кодром, який врятував рідне місто від ворогів. Античні діячі, які прославились своєю жертовною відданістю інтересам Вітчизни, висувались гуманістами як найвищі зразки для українців. Недарма козацька старшина виводила свою генеалогію від Ахілла, Гектора, Юлія Цезаря, інших античних героїв. Цим вона демонструвала духовний зв'язок з античними ідеалами державності, патріотизму, мужності. Античність сприймалась не як віддалене минуле, а як надихаючий зв'язок для наслідування в державницьких прагненнях, недарма в бібліотеках братств постійно натрапляємо на твори Цицерона, знайомство з ними простежується у творах полемістів, зокрема "Апокрисисі" Христофора Філарета. "Основні положення цієї (Цицерона – прим. автора) доктрини – поєднання морально-прекрасного з корисним, зв'язок доброчесності і знання з соціальною практикою – були близькі представникам громадянського гуманізму. Особливо привабливим було вчення Цицерона про державу як вищу форму загальнолюдської справедливості, а також його моральний ідеал громадянина, який підкорює свої приватні інтереси турботам про загальне благо" [1, с. 25]. На великий вплив освіти, власне освіти гуманістичної, побудованої на вивченні античної спадщини, на вдосконалення державного правління, вказує Симон Пекалід у творі "Про Острозьку війну":

Феб увінчав чоло молодих
колись лавром зеленим,
Він їм покаже зірки,
що сяють у небі просторім,
Дасть теж кіфару,
навчить лікувати і знати майбутнє,
Будуть тоді керувати
злочинним безглуздяч чesноти,
І завдяки божеству
процвітатимуть влада і право,
Й слава воєнна князів
аж до ясного неба долине,
Збільшити прагнуть вони
батьківщини кордони і завжди,
Тільки покличе вона,
подають допомогу їй радо [10, с. 46].

Античний ідеал держави не як цінності самої по собі, а як умови розвитку і вдосконалення людини простежується, як уже згадувалось, у поглядах Івана Вишенського.

Висновки

У XVII ст. в Україні злились, синтезувались три шляхи, якими йшов вплив культури і філософії античної – через візантійсько-слов'янську культуру, через культуру західноєвропейську, безпосереднє знайомство з творами античних філософів у школах і колегіумах, що виникли. Збереження язичницького струменю в духовній культурі, співзвучність світосприйняття давніх греків і українців, близькість суспільного ідеалу створило сприятливі умови для прийняття впливу античної культури не тільки на рівні високої, а й народної культури, що, врешті-решт, підсилювало вплив філософії античної на філософію українську, що формувалася. Таке глибинне прийняття філософії античної – не тільки її букви, а й духу, у сполученні зі знайомством з досягненнями європейської філософії створило позитивні умови для розвитку оригінальної філософії в Україні.

Засвоєння античної культурної і філософської спадщини, класичний характер освіти завжди дуже позитивно сприяло розвитку української культури та філософії. Розрив цього зв'язку в XX ст., фактичне виключення античної спадщини з освіти, багато в чому з культурного життя мало досить прикрі наслідки.

Не буде перебільшенням сказати, що антична культура була одним з джерел, що протягом століть живило нашу культуру і таку її важливу

складову, як філософія, звернення до якої є однією з умов національного відродження. Це не значить, що всім в школі треба вивчати грецьку та латинську мови, але знайомство з античною культурою, філософією має увійти складовою частиною в систему освіти, стати одним з напрямків гуманізації як вищої, так і середньої школи.

Список літератури

1. *Антична культура і вітчизняна філософська думка.* – К.: Знання, 1990. – 48 с.
2. *Античное наследие в эпоху Возрождения.* – М.: Наука, 1984. – 285 с.
3. *Бурхардт Я.* Культура Италии в эпоху Возрождения. – Т. 1-2, СПб, 1904. – 408 с.
4. *Вишенський І.* Твори. – К.: ДЛВ, 1959. – 270 с.
5. *Нічик В. М., Литвинов В. Л., Стратій Я. М.* Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні. К.: Наукова думка, 1990. – 384 с.
6. *Пам'ятки братських шкіл на Україні к. XVI - поч. XVII ст.* Тексти і дослідження. К.: Наук. думка, 1988. – 566 с.
7. *Парандовський Я.* Петрарка // Иностранная литература. – № 4. – 1974. – С. 100-102.
8. *Паславський І.В.* З історії розвитку філософських ідей на Україні в кінці XVI-XVII ст. – К.: Наук. думка, 1984. – 128 с.
9. *Паиук А.І.* Іван Вишенський – мислитель і борець. – Львів: Світ, 1990. – 176 с.
10. *Українські гуманісти епохи Відродження.* Антологія. – К.: Наук. думка, 1995. – Ч. 2. – 429 с.

О.А. Матюхина

О ВЛИЯНИИ АНТИЧНОЙ ФИЛОСОФИИ НА УКРАИНСКУЮ ФИЛОСОФСКУЮ МЫСЛЬ XVI-XVII СТ.

В статье автор анализирует пути влияния античной философии на украинскую философию XVI-XVII веков, выделяя как историко-философский, так и культурологический аспект проблемы. Подчеркивается значительная роль античного наследия в культурном философском развитии Украины, формировании государственного сознания.

A. Matyukhina

ABOUT INFLUENCE OF AN ANCIENT PHILOSOPHY ON UKRAINIAN PHILOSOPHICAL IDEA XVI-XVII OF AN ITEM

In article the author analyzes ways of influence of an ancient philosophy on Ukrainian philosophy XVI-XVII of centuries, allocating as historico-philosophical, and culturological aspect of a problem. The significant role of an antique heritage in cultural philosophical development of Ukraine, formation of the state consciousness is emphasized.